

niliśmy tak, by zwiększyć rzetelność informacji, a informacje pewnego rodzaju wzbudzają większe zaufanie, gdy dostarczane są przez „koleżanki”, niż władze (zdrowotne) (porównaj także Kindell 1990). W działaniach norweskich ważniejsze było założenie, iż stosowanie prezerwatyw wśród prostytutek i dzielenie się igłami przez narkomanów jest zachowaniem kształtowanym tak samo lub nawet w większym stopniu przez „kolegów” lub przez normy subkulturowe niż przez indywidualną percepcję zagrożenia.

Wysiłki, by ograniczyć zachowania zagrażające wśród narkomanów stosujących iniekcje i prostytutek były skuteczne w otoczeniu, gdzie wprowadzano kilka różnych, uzupełniających się wzajemnie podejść. Wysiłki by ograniczyć infekcje poprzez prostytutkę lub iniekcję narkotyków muszą być skierowane na wiele celów, zintegrowane i uzupełniające. Specyficzna mieszanina strategii musi zależeć od dynamiki epidemii HIV, istniejących wzorów zachowań, społecznego i lokalnego kontekstu tworzącego sytuację zagrożenia oraz od możliwości interwencji.

(tłumaczył: *Jan Kolbowski*)

Summary:

Women who sell sex are in many countries at increased risk of becoming HIV infected and of infecting their sexual partners. Sex workers who inject drugs or who have male sexual partners who inject drugs are even more vulnerable to infection. To achieve reduction in needle sharing among injectors and increased condom use among sex workers and drug users, comprehensive and diversified approaches including the provision of knowledge, skills and means to achieve safer behaviour are needed.

Two Norwegian projects that have engaged current drug-using and non-using sex workers to act as agents to influence behaviour among their peers, are described. The projects have been successful in reaching the target group, without increasing individual or societal levels of prostitution or drug use.